

МУНІЦИПАЛЬНЕ Й АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

УДК 342.71:35.

Білоглазова Н.О.,

здобувач кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ КРАЇН-УЧАСНИКІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

В статті сформовано, що адміністративно-правового статус центральних банків країн-учасників Європейського Союзу – це сукупність встановлених міжнародними договорами Європейського Союзу та національним законодавством завдань, обов'язків, прав та заборон в сукупності із обсягом та характером їх правосуб'єктності.

Ключові слова: адміністративно-правий статус; Європейський Союз; заборони; завдання; обов'язки; права; правосуб'єктність.

Білоглазова Н.А.

соискатель кафедры конституционного,
административного и финансового права

Открытого международного университета развития человека «Украина»

ПОНЯТИЕ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСА ЦЕНТРАЛЬНЫХ БАНКОВ СТРАН-УЧАСТНИКОВ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

В статье сформирована, административно-правового статус центральных банков стран-участников Европейского Союза - это совокупность установленных международными договорами Европейского Союза и национальным законодательством задач, обязанностей, прав и запретов в совокупности с объемом и характером их правосубъектности.

Ключевые слова: административно-правовой статус; Европейский Союз; запрета; задачи; обязанности; права; правосубъектность.

Beloglazova N.O.,

Researcher of Constitutional,
administrative and financial law

Open International University of Human Development «Ukraine»

THE CONCEPT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF THE CENTRAL BANKS OF COUNTRIES THAT ARE MEMBERS OF THE EUROPEAN UNION

The article is formed, the administrative status of the central banks of countries that are members of the European Union is a constituent established by international treaties of the European Union and national law: challenges, responsibilities, rights and prohibitions and peculiarities of their establishment and functioning.

Relevance of the topic is that the central bank owns an extremely important place in the state legal mechanism. This is due to several reasons, including, above all, it should be called an exclusive role of central banks in the creation of money. In addition, central banks of participating countries of the European Union have the authority to implement banking supervision or participation in its implementation, licensing of banks, acceptance of binding rules governing relations in the banking sector.

Central banks play a key role in the fight against inflation and, therefore, in creating the conditions for sustained economic growth. The imbalance in the monetary sphere lead to the financial collapse of economic entities, destroying people's savings, entail other negative social consequences. The role and importance of central banks in the world today are responsible for the interest in the institution of specialists in various fields of knowledge. The representatives of legal science studies the legal basis for the organization and activities of central banks from the standpoint of the various branches of law: constitutional, administrative, civil and financial. At the same time, be aware that the relations in the process of organizing and functioning of the central banks, in large part are administrative and legal. This makes the relevance and scientific interest in these issues from the standpoint of science of administrative law, as the research of administrative legal status of the central banks of member countries of the European Union was held insufficient.

The findings concluded that the administrative and legal status of the central banks of member countries of the European Union - is a set specified by international treaties of the European Union and national legislation, tasks, responsibilities, rights and prohibitions in conjunction with the volume and nature of their legal status.

Keywords: administrative status; The European Union; prohibition; task; responsibilities; law; personality.

Актуальність проблематики. Центральним банкам належить виключно важливе місце в державному правовому механізмі. Це обумовлено рядом причин, в числі яких, перш за все, треба назвати монопольну роль центральних банків у створенні грошей. Крім того центральні банки країн-учасників Європейського Союзу мають повноваження щодо здійснення банківського нагляду або участі в його здійсненні, ліцензування діяльності банків, прийняттю обов'язкових для виконання правил, що регулюють відносини в банківській сфері.

Центральні банки відіграють ключову роль в боротьбі з інфляцією і, отже, у створенні умов для стабільного економічного зростання. Диспропорції в грошово-кредитній сфері призводять до фінансового краху господарюючих суб'єктів, знищують накопичення громадян, тягнуть інші негативні соціальні наслідки.

Роль і значення центральних банків у сучасному світі зумовлюють інтерес до цього інституту фахівців у різних галузях знання. Представники юридичної науки досліджують правові основи організації та діяльності центральних банків з позицій різних галузей права: конституційного, адміністративного, цивільного та фінансового [1]. При цьому, необхідно враховувати, що відносини, що складаються в процесі організації та функціонування центральних банків, у значній частині є адміністративно-правовими. Це обумовлює актуальність і науковий інтерес до розгляду цих питань з позицій науки адміністративного права, оскільки досліджень адміністративно-правового статусу центральних банків країн-учасників Європейського Союзу було проведено явно недостатньо.

Ступінь наукової розробки проблеми. Теоретичні засади адміністративно-правового статусу розкрили вчені-адміністративісти А. Авер'янов, О. Бандурка, В. Бевзенко, та ін. До проблеми адміністративно-правового статусу у різних сферах суспільного життя звертали свою увагу вітчизняні вчені-адміністративісти А. Авторгов, М. Алексійчук, Н. Армаш, М. Бояринцева С. Буткевич, Н. Дараганова, О. Дідич, та ін. Правове регулювання центральних банків вивчався зарубіжними вченими А. Алесіной, Д. Бенноком, А. Глушко, Ж. Пассейком, М. Кроуфордом, В. Менсером, В. Поллардом, В. Рибін К. Рогофф, М. Ротбротом, та ін. Проте, вище зазначені вчені розкрили окремі аспекти, у зазначеній сфері досліджуючи більш загальні чи спеціальні виклики.

Мета статті полягає в тому щоб на основі аналізу теорії адміністративного права, думок на цю проблематику вчених та міжнародного і національного законодавства країн-учасників Європейського Союзу розкрити адміністративно-правового статус Центральних банків.

Виклад матеріалу. У тлумачному словнику української мови, слово статус визначається, як певний стан чого-небудь (становище, стан.) [2, с. 420]. У загальному розумінні під статусом (від латинського status - положення, становище) розуміється правове положення (сукупність прав і обов'язків) фізичної чи юридичної особи [3, с. 1263]. Таке поняття статусу підтверджується поглядами Ю.С. Шемпученко,

М.П. Зюблока, В.П. Горбатенка у юридичній енциклопедії [4, с. 626]. Вони виділяють поняття правового статусу як сукупності прав і обов'язків фізичних та юридичних осіб [5].

На наш погляд, адміністративно-правовий статус характеризується сукупністю обов'язків і прав публічного суб'єкта у поєднанні із його правосуб'єктністю та адміністративною відповідальністю за неналежне виконання поставлених перед ним функціями. Однак, такими складовими характеризується загальний адміністративно-правовий статус особи. Відповідь на питання, якими елементами наповнити адміністративно-правовий статус центральних банків країн-учасників Європейського Союзу? Ми зможемо дати відповідь тільки після аналізу відповідного міжнародного і національного законодавства.

Адміністративно-правовий статус центральних банків встановлюється низкою нормативно-правових актів: Консолідованої версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу від 26 жовтня 2012 р. [6], Договору про Європейський Союз від 29 липня 1992 р. [7], Амстердамського договору про внесення змін до Договору про Європейський союз, договори про заснування Європейського Співтовариства від 10 листопада 1997 р. [8], Договір Ніцци про внесення змін до Договору про Європейський союз, договори про заснування Європейського Співтовариства від 10 березня 2001 р. [9], Консолідованої версії Договору про Європейський Союз та Договору про створення Європейського Союзу від 29 грудня 2006 р., [10], Закон про умови вступу Чеської Республіки, Естонської Республіки, Республіки Кіпр, Латвійської Республіки, Литовської Республіки, Угорської Республіки, Республіки Мальта, Республіки Польща, Республіки Словенія і Словацька Республіка і коригування договорів Європейського Союзу від 23 вересня 2003 р. [11], Закон про умови приєднання Республіки Болгарія та Румунія і коригування договорів Європейського Союзу [12], Лісабонського договору про внесення змін до Договору про Європейський союз та Договір про заснування Європейського співтовариства від 13 грудня 2007 р. [13], Протоколу про Статут Європейської системи центральних банків та Європейського Центрального банку [14] та національними законами про центральні банки.

Згідно з Протоколом про Статут Європейської системи центральних банків та Європейського Центрального банку Європейська система центральних банків ЄСЦБ складається з ЄЦБ та центральних банків держав-членів ("національні центральні банки"). Базовими завданнями, що виконуються через центральні банки є: визначення та впровадження грошово-кредитної політики; здійснення обмінних валютних операцій; володіння та управління офіційними валютними резервами держав-членів; сприяння справному функціонуванню платіжних систем. Центральні банки є суб'єктом права й користуються в кожній державі-членові найширшими право- та дієздатністю, які надаються законодавством держави юридичним особам, зокрема вони можуть набувати рухоме та нерухоме майно та розпоряджатися ним, бути стороною в судовому процесі.

Центральні банки зобов'язані гарантувати ефективні та надійні розрахункові та платіжні системи в межах Спільноти та з третіми країнами; проходити незалежний зовнішній аудит; дотримуватися таємниці та ін. При цьому їм заборонено: надавати кредити на покриття дефіциту чи будь-які інші кредити інституціям чи органам

Спільноти, центральним урядам, регіональним, місцевим чи іншим публічним органам влади, державним підприємствам, а також купувати безпосередньо в них боргові документи. Центральні банки мають право: приймати рішення незалежно від урядів держав-членів чи будь-якого іншого органу; здійснювати нагляд за кредитними установами та стабільності фінансової системи; збирати та поширювати відповідну статистичну інформацію; давати дозвіл на емісію банкнот; відкривати рахунки кредитним установам, публічним суб'єктам та іншим учасникам ринку; провадити належно кредитні операції з кредитними установами та іншими учасниками ринку; вимагати, щоб кредитні установи тримали мінімальні резерви на рахунках ЄЦБ та національних центральних банків; провадити банківські операції всіх типів у стосунках з третіми країнами та міжнародними організаціями, зокрема позикові та кредитні операції. Крім того центральні банки на території держав-членів наділяються привілеями та імунітетом, в межах, який потрібний, для виконувати свої завдань та можуть діяти як фіскальні органи [14].

Наприклад, основними функціями центрального банку Італії є забезпечення грошової та фінансової стабільності, які необхідні для сталого економічного зростання. Діяльність Банку вклучає в себе ряд зобов'язань в рамках Євросистеми і по всьому світу. Управління Банку Італії заснована на принципі незалежності, закріпленого в Європейському Союзі і національним законодавством, яке розвинуто статуті банку. Статут передбачає, що публічна адміністрація центрального банку Італії складається із зборів акціонерів, рада директорів та правління, до якого входить губернатор, перший заступник губернатора, трьох інших заступників та комісії ревизорів [15].

Висновки: Усе вище викладене дає можливість сформулювати наступні висновки: системи центральних банків Європейського Союзу складається з Європейського Центрального банку та національних центральних банків; основні завдання центральних банків полягають у визначенні та впровадженні грошово-кредитної політики, здійснення обмінних валютних операцій; володіння та управління офіційними валютними резервами держав-членів, сприяння справному функціонуванню платіжних систем; центральні банки є суб'єктом права й користується в кожній державі-членові найширшими право- та дієздатністю, які надаються національним законодавством юридичним особа м; центральні банки зобов'язані гарантувати ефективні та надійні розрахункові та платіжні системи, проходити незалежний зовнішній аудит; дотримуватися таємниці та ін.; національним банкам заборонено надавати кредити на покриття дефіциту чи будь-які центральним урядам, регіональним, місцевим чи іншим публічним органам влади тощо; центральні банки мають право, приймати рішення незалежно від урядів чи будь-якого іншого органу, здійснювати нагляд за кредитними установами та стабільності фінансової системи та ін.

Отже, адміністративно-правового статус центральних банків країн-учасників Європейського Союзу – це сукупність встановлених міжнародними договорами Європейського Союзу та національним законодавством завдань, обов'язків, прав та заборон в сукупності із обсягом та характером їх правосуб'єктності.

Список використаних джерел:

1. Глушко А.В. Финансово-правовой статус центральных банков зарубежных стран: сравнительно-правовой анализ: диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук: 12.00.14 / А.В. Глушко. — Москва, 2008. — 214 с.

2. Новый словарь Украинської мови : [у трьох томах] / [укладачі В. Яременко, О. Сліпущко]. - К. : видавництво «Аконіт», 2008. - Т.3 : П-Я. - 862 с.
3. Советский энциклопедический словарь / [Абашидзе И. В., Азимов П. А., Александров А. П. и др.] ; гл. ред. А. М. Прохоров. - М. : Сов. энциклопедия, 1990. - 1632 с.
4. Юридична енциклопедія : у 6 т / [укладачі Ю.С. Шемшученко, М.П. Зюблук, В.П. Горбатенко та ін.]. - К. : видавництво «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана. - Т. 5 : П - С., 2003 - 736 с.
5. Марченкова С.О. Адміністративно-правовий статус прокуратури України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 // С.О. Марченкова. — К., 2013. — 19 с.
6. 17. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union OJ C 326, 26.10.2012, p. 1 : [Електронний ресурс] // The European Central Bank. – 2013. – Режим доступу: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index.en.html>
7. Treaty on European Union OJ C 191, 29.7.1992, p. 1: [Електронний ресурс] // The European Central Bank. – 2013. – Режим доступу: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index.en.html>
8. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts OJ C 340, 10.11.1997, p. 1: [Електронний ресурс] // The European Central Bank. – 2013. – Режим доступу: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index.en.html>
9. Treaty of Nice amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts OJ C 80, 10.3.2001, p. 1 : [Електронний ресурс] // The European Central Bank. – 2013. – Режим доступу: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index.en.html>
10. Consolidated versions of the Treaty on European Union and of the Treaty establishing the European Community OJ C 321E, 29.12.2006, p. 1 : [Електронний ресурс] // The European Central Bank. – 2013. – Режим доступу: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index.en.html>
11. Act concerning the conditions of accession of the Czech Republic, the Republic of Estonia, the Republic of Cyprus, the Republic of Latvia, the Republic of Lithuania, the Republic of Hungary, the Republic of Malta, the Republic of Poland, the Republic of Slovenia and the Slovak Republic and the adjustments to the Treaties on which the European Union is founded OJ L 236, 23.9.2003, p. 33 : [Електронний ресурс] // The European Central Bank. – 2013. – Режим доступу: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index.en.html>
12. Act concerning the conditions of accession of the Republic of Bulgaria and Romania and the adjustments to the Treaties on which the European Union is founded OJ L 157, 21.6.2005, p. 203 : [Електронний ресурс] // The European Central Bank. – 2013. – Режим доступу: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/>
13. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007 OJ C 306, 17.12.2007, p. 1 : [Електронний ресурс] // The European Central Bank. – 2013. – Режим доступу: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index>.
14. Протокол про Статут Європейської системи центральних банків та Європейського Центрального банку: [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2014. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_681
15. Functions and governance: [Електронний ресурс] // BANK OF ITALY. – 2014. – Режим доступу: <http://www.bancaditalia.it/bancaditalia/funzgov>

References:

1. Hlushko A.V. Fynansovo-pravovoy status tsentral'nykh bankov zaru-bezhnykh stran: sravnytel'no-pravovoy analiz: dyssertatsyya na soyskanye uchenoy stepeny kandydata yurydycheskykh nauk: 12.00.14 / A.V. Hlushko. — Moskva, 2008. — 214 s.
2. Novyy slovnyk Ukrainys'koyi movy : [u tr'okh tomakh] / [ukladachi V. Yaremenko, O. Slipushko]. - K. : vydavnytstvo «Akonit», 2008. - Т.3 : P-Ya. - 862 s.
3. Sovet'skiy entsyklopedycheskiy slovar' / [Abashydzhe Y. V., Azymov P. A., Aleksandrov A. P. y dr.]; hl. red. A. M. Prokhorov. - M. : Sov. entsyklopedyya, 1990. - 1632 s.
4. Yurydychna entsyklopediya : u 6 t / [ukladachi Yu.S. Shemshuchenko, M.P. Zyublyuk, V.P. Horbatenko ta in.]. - K. : vydavnytstvo «Ukrayins'ka entsyklopediya» imeni M.P. Bazhana. - Т. 5 : P - S., 2003 - 736 s.
5. Marchenkova S.O. Administratyvno-pravovyy status prokuratury Ukrainyy: Avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.07 // S.O. Marchenkova. — K., 2013. — 19 s.
6. 17. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union OJ C 326, 26.10.2012, p. 1 : [Elektronnyy resurs] // The European Central Bank. – 2013. – Rezhym dostupu: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index.en.html>

7. Treaty on European Union OJ C 191, 29.7.1992, p. 1: [Elektronnyy resurs] // The European Central Bank. – 2013. – Rezhym dostupu: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index.en.html>
8. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts OJ C 340, 10.11.1997, p. 1: [Elektronnyy resurs] // The European Central Bank. – 2013. – Rezhym dostupu: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index.en.html>
9. Treaty of Nice amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts OJ C 80, 10.3.2001, p. 1: [Elektronnyy resurs] // The European Central Bank. – 2013. – Rezhym dostupu: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index.en.html>
10. Consolidated versions of the Treaty on European Union and of the Treaty establishing the European Community OJ C 321E, 29.12.2006, p. 1: [Elektronnyy resurs] // The European Central Bank. – 2013. – Rezhym dostupu: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index.en.html>
11. Act concerning the conditions of accession of the Czech Republic, the Republic of Estonia, the Republic of Cyprus, the Republic of Latvia, the Republic of Lithuania, the Republic of Hungary, the Republic of Malta, the Republic of Poland, the Republic of Slovenia and the Slovak Republic and the adjustments to the Treaties on which the European Union is founded OJ L 236, 23.9.2003, p. 33: [Elektronnyy resurs] // The European Central Bank. – 2013. – Rezhym dostupu: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index.en.html>
12. Act concerning the conditions of accession of the Republic of Bulgaria and Romania and the adjustments to the Treaties on which the European Union is founded OJ L 157, 21.6.2005, p. 203: [Elektronnyy resurs] // The European Central Bank. – 2013. – Rezhym dostupu: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/>
13. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007 OJ C 306, 17.12.2007, p. 1: [Elektronnyy resurs] // The European Central Bank. – 2013. – Rezhym dostupu: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/1341/1342/html/index.en.html>
14. Protokol pro Statut Yevropeys'koyi systemy tsentral'nykh bankiv ta Yevropeys'koho Tsentral'noho banku: [Elektronnyy resurs] // Verkhovna Rada Ukrainy. – 2014. – Rezhym dostupu: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_681
15. . Functions and governance: [Elektronnyy resurs] // BANK OF ITALY. – 2014. – Rezhym dostupu: <http://www.bancaditalia.it/bancaditalia/funzgov>

Рецензент: кандидат юридичних наук, доцент Дрозд О.Ю.

УДК 342.9

Битов А.І.,

Голова Апеляційного адміністративного суду Одеської області
**СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КАСАЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В
АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ**

У даній статті досліджено розвиток касаційного провадження в адміністративному судочинстві за часів незалежної України. Наведено авторську класифікацію етапів становлення касаційної інстанції в адміністративних справах за часів незалежної України. Проаналізовано нормативно-правові акти, що стосуються касаційного провадження в адміністративному судочинстві.

Ключові слова: касаційне провадження, становлення, розвиток, незалежна Україна, адміністративне судочинство.

Битов А.И.,

Председатель Апелляционного административного суда Одесской области
**СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ КАСАЦИОННОГО ПРОИЗВОДСТВА В
АДМИНИСТРАТИВНОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ ВО ВРЕМЕНА
НЕЗАВИСИМОЙ УКРАИНЫ**

В данной статье исследовано развитие кассационного производства в административном судопроизводстве во времена независимой Украины. Приведено авторскую классификацию этапов становления кассационной инстанции по административным делам во времена независимой Украины.